

El silenci de les sirenes

Narrativa

Aforismes de Zürau

Franz Kafka

Traducció de Feliu Formosa
Aracàdia
Barcelona, 2006

Pau Dito Tubau

Als lectors fidels de Kafka els plaurà que per fi s'hagin traduït —de la mà de Feliu Formosa, un dels grans mestres de la traducció de l'alemany de les lletres catalanes— els aforismes que el de Praga va escriure a la localitat de Zürau, entre el setembre del 1917 i l'abril del 1918, mentre estava a casa de la seva germana de baixa laboral per la incipient tuberculosi. És un llibret petit amb un pròleg de l'acurat divulgador literari Roberto Calasso que conté fragments narratius, paràboles i meres imatges d'un dels narradors i encara profetes de la modernitat més importants de la literatura occidental.

L'estada a la dita localitat va suposar per a Kafka una mena de recés de les obligacions laborals i altres qüestions que el turmentaven, com ara els anys de relació amb Felice Bauer, en especial la idea del matrimoni, o el desgrat amb què vivia a la subalterna Praga. Però entre les lectures de Kierkegaard i d'història del judaisme, en aquell lloc tranquil on va ser feliç i va poder reposar, l'evolució de la malaltia que l'acabaria duent a la mort era ja irreversible. Encara faltaven uns anys per al fatídic 1924, i la malaltia, que havia tingut entre els seus

Franz Kafka en una imatge de joventut. ARXIU

síntomes el d'haver escopit sang un mes abans d'establir-se amb la germana, no havia assolit la màxima intensitat. Amb tot, començava a complir-se allò que es diu sobre K. a *El castell*, "només perquè esperava seguia endavant".

"Del veritable adversari et ve un coratge sense límits", sentència un dels aforismes. La forma aforística no permet deduir si es refereix només a la malaltia i a la mort a venir, però sigui com sigui hi ha un significat més proper a l'aprenentatge vital i literari que no s'ha de menystenir.

És sabut que Kafka va revolucionar la idea de novel·la des del deute amb la novel·la realista i els seus mestres declarats, Flaubert i Dickens, i que el seu gust per les paradoxes és un dels trets que el distin-

geixen de la resta. "En la lluita entre tu i el món secundària el món", fa un altre aforisme que acompanya el primer. I la cosa és clara: mentre Flaubert i Dickens comuniquen la seva visió del món, el primer amb l'excel·lència de l'estil i la crítica a l'estupidesa, el segon amb la ficció com a pietat i bonhomia, Kafka només pren dels mestres tot el que és coratge i reserva per a ell la capacitat de mostrar les maneres en què el món extern agredeix i s'imposa amb terrible esplendor. L'adversari és la realitat; la lluita, tractar de contenir-la. I la manera de contenir-la és no ser res, o ser tot exterioritat, fins a deixar que el real es manifesti com en un somni, o un malson, al bell mig de la paradoxa: per reflectir el món dels vius, escriure com un mort.

Albert Balasch. RUTH MARIGOT

Devastació

Poesia

Les execucions

Albert Balasch

Versió castellana de Josep Cobo
Editorial Lumen
Barcelona, 2006

David Castillo

Segon lliurament d'Albert Balasch dins la prestigiosa col·lecció de poesia de Lumen, tres anys després de *Decaure* i quatre després de *Què ha estat això* (Pagès Editors). *Les execucions* s'estructura a través d'onze poemes de to apocalíptic i existencialista, monòlegs introspectius que s'interroguen sobre la soledat i el dolor, una mica a l'estil dels mestres Beckett, Bernhard i Trakl, i que em recorden, així mateix, altres poetes catalans foscos i fora dels circuits: Manel Queral i Francesc Prat. Balasch utilitza les el·lipses i les dilogies per agermanar el contingut amb la forma, assolint un èmfasi que aconsegueix la bellesa enmig de la devastació que proclama. En alguns moments ben a prop dels paisatges bíblics més despulats. El resultat impacta, tant per la versemblança com per la constatació del mateix poema com a rescat, la bellesa com a conseqüència d'un procés de desnonament, la paraula erigida com a al·legoria del sofriment, de la vida. Brillant.

Història de la Transició

Assaig

Memòria de la Transició a Espanya i a Catalunya

Rafael Aracil, Andreu Mayayo, Antoni Segura (editors)
Edicions de la Universitat de Barcelona. Barcelona, 2006

Xavier Filella

Als historiadors Rafael Aracil, Andreu Mayayo i Antoni Segura presenten un nou volum de la *Memòria de la Transició a Espanya i a Catalunya* que completa l'extensa panoràmica sobre aquesta etapa recent de la nostra història que els autors iniciaven sis anys enrere. En aquest doble volum (VI i VII) es publiquen les ponències i intervencions de les edicions sisena i setena dels cursos que anualment han organitzant al Centre d'Estudis Històrics Internacionals. L'obra, que barreja la memòria dels protagonistes amb la mirada crítica dels especialistes, ofereix tres blocs temàtics, dedicats a l'ensenyament, la cultura i la justícia, juntament amb un seguit de reflexions sobre el context polític de la Transició. En aquest apartat destaquen els textos d'Anton Cañellas (que expli-

ca com les conferències sobre les Terceres vies l'any 1975 van significar la presentació pública, encara en vida de Franco, de les principals forces polítiques catalanes), Gregorio Morán (que perfila la figura política d'Adolfo Suárez) i Àngel Castiella (que reflexiona sobre la pluralitat nacional de l'Estat espanyol).

En el bloc destinat a l'ensenyament sobresurt la reflexió de Miquel Martínez i Enric Prats sobre els valors implícits i explícits que distingeixen el model d'escola franquista del model d'escola democràtica. Pel que fa a la cultura, Josep Espar Tico resalta les repercussions que va tenir el Congrés de Cultura Catalana, mentre que Dominic Keown ofereix una interessant reflexió sobre la defensa creativa valenciana de la cultura catalana i Ferran Aisa revisa el paper dels Ateneus Populars.

Dins del bloc dedicat a la justícia, que compta amb les intervencions de Magda Oranich sobre la llei de divorci i d'Antoni Castells sobre la reforma tributària, destaca l'aportació d'Andreu Mayayo que qüestiona la Transició com a model de canvi pacífic en ressaltar l'angoixant clima de violència política d'aquells anys.

Adolfo Suárez jurant com a president davant el rei. ARXIU

El ninot detectiu

Narrativa

Dos y dos son cinco

Laura Malasaña

Barataria. Barcelona, 2006

Lluís Lloret

Fa gairebé un segle i mig que va néixer el gènere policíac. Wilkie Collins, empès pel seu amic Charles Dickens, va escriure el 1860 *La dama de blanc* i el 1868 *La Pedra Lunar*, fonamentals per entendre l'evolució pos-

terior del gènere. Segons T.S. Eliot, van ser les primeres, més llargues i millors novel·les modernes de detectius. El detectiu Cuff, de Collins, fins i tot va ser la inspiració del Sherlock Holmes de Conan Doyle.

Entre les moltes branques, versions i perversions que parteixen del tronc de l'arbre plantat per Collins hi ha la de l'humor, com és el cas de *Dos y dos son cinco*, prometedora estrena de Laura Malasaña (Terrassa, 1981). Es tracta de tres *nouvelles* en un sol volum,

tres casos del detectiu privat Manuel Molina i l'Elena, la seva eficient secretària. Tots tres casos estan ambientats en l'actualitat i en una zona de l'extraradi de Terrassa, tot i que podria ser qualsevol barriada d'una ciutat espanyola. El gènere sol ser idoni per oferir un fresc social de l'època en què s'ambienta l'obra i en casos específics, com la novel·la negra, aquests frescos tenen un component crític en mostrar-nos els sectors més degradats. Això últim fa Malasaña, però en versió *light*.

Els gossos d'una sèrie de iaies apareixen assassinats i amb una nota al damunt que diu "ho sento". Una ampolla de vi, que a causa d'un error en l'etiqueta ("Sangre de Loro") val molts diners, ha desaparegut del bar del Paco (un dels escenaris destacats de l'obra). La cinta en què s'ha immortalitzat la trobada de dos famosos (home i dona) també desapareix. Aquest és el plantejament dels tres casos. La intriga i la resolució no tenen gaire importància, perquè de se-

guida ens adonem que la principal pretensió de l'autora és oferir una visió estripada i divertida, en alguns moments entranyable, d'un extens grup de personatges, però sobretot del binomi protagonista: el detectiu —un antiheroi patètic, una mena de germà amable de Torrente— i la seva secretària —combinació de bellesa amb cervell, inexplicablement fidel al seu cap, que ni li paga.

Malasaña manté un ritme dinàmic gràcies a uns diàlegs constants, àgils, es-

purnejants i del to i registre adequat, però potser punxa en unes situacions que basculen entre un realisme esbiaixat i un absurd tronat que, quan deixa de divertir, pot arribar a cansar. La dignitat de l'estil literari es mereix un protagonista més afinat, que no sembli un ninot desmanegat perdut en un món d'humans. És el Senyor Meravelles en el país de l'Alicia, i o bé l'estimes d'entrada o, després de 300 pàgines, continua sent un ninot que viu en un acudit sense ser-ne conscient.